

Fond za humanitarno pravo

Učešće Fonda za humanitarno pravo u procesuiranju ratnih zločina u Srbiji

april 2012.

1

Fond za humanitarno pravo (FHP) je snažno podržao osnivanje Tužilaštva i sudskih veća za ratne zločine u Srbiji, 2003. godine. U odsustvu komunikacije i saradnje među državama u regionu, FHP je obezbedio podršku Ministarstva pravosuđa Republike Hrvatske prvom suđenju za ratne zločine počinjene u Hrvatskoj (predmet *Ovčara*); do kraja 2011. godine, najmanje 70 žrtava i svedoka iz drugih država je na poziv FHP-a svedočilo pred sudom u Srbiji; FHP je predao Tužilaštvu za ratne zločine (TRZ) video snimak streljanja Muslimana iz Srebrenice, na osnovu kojeg je TRZ podiglo optužnicu protiv pripadnika policijske jedinice *Škorpioni*; organizovao je porodice žrtava iz Hrvatske, BiH i sa Kosova da prate suđenja; zastupao je, i dalje zastupa, porodice žrtava u svim većim predmetima ratnih zločina pred sudskim većima Odeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu, i dr.

TRZ je javno hvalilo podršku FHP-a. Tako je, povodom krivične prijave protiv komandanta i pripadnika 549. motorizovane brigade VJ za ratne zločine protiv albanskih civila u selu Trnje/Ternjè na Kosovu, portparol Tužilaštva za ratne zločine Bruno Vekarić rekao: "Napravili smo dogovor da ona [Nataša Kandić] dostavi izjave svedoka albanske nacionalnosti do kojih mi iz objektivnih razloga nismo u mogućnosti da dođemo. Te izjave su upravo stigle zajedno sa krivičnom prijavom. Te izjave su, kao što

Učešće Fonda za humanitarno pravo u procesuiranju ratnih zločina u Srbiji

znate, veoma važne za sprovođenje samog postupka.¹ Nekoliko dana nakon što je FHP podneo krivičnu prijavu protiv nekadašnjeg komandanta 37. Odreda Posebnih jedinica policije, i još 15 pripadnika 37. Odreda, Tužilaštvo za ratne zločine je naložilo MUP-u Srbije da pritvori 4 lica, protiv kojih je FHP podneo krivičnu prijavu². Povodom pokretanja krivičnog postupka za ratne zločine u selu Čuška/Qushk na Kosovu, Bruno Vekarić, u svojstvu zamenika tužioca za ratne zločine, rekao je za dnevni list *Danas* da je TRZ imalo veliku pomoć Euleksa i FHP-a: „Nataša Kandić je pružila veliku pomoć u istrazi i u komunikaciji sa svedocima kao i u pristupu arhivama i dokumentaciji koju poseduje o ovom slučaju. Ukrstili smo podatke, pa će iz ovog predmeta izaći još dva predmeta ratnih zločina.”³

Međutim, podizanje selektivnih i politički motivisanih optužnica, nepokretanje krivičnih postupaka protiv viših oficira vojske i policije, oslobađanje od krivične odgovornosti optuženih bez validnih dokaza, i nepostupanje po podnetim krivičnim prijavama, uticali su da FHP počne da kritikuje rad TRZ. Ne želeći da sa negativnim nalazima izlazi u javnost, FHP je sačinio Izveštaj o nezakonitostima u procesuiranju ratnih zločina u Srbiji, koji je kao poverljiv dokument, 15.11.2010. godine, uputio najvažnijim organima Republike Srbije (Tužilaštvu za ratne zločine Republike Srbije, Ministarstvu pravde Republike Srbije, Ministarstvu unutrašnjih poslova Republike Srbije [MUP], Apelacionom sudu u Beogradu, Republičkom javnom tužiocu, kabinetu predsednika Republike Srbije i Delegaciji Evropske komisije u Srbiji).⁴

Povodom pomenutog izveštaja, FHP je razgovarao sa predstavnicima Delegacije Evropske komisije u Srbiji, republičkom tužiteljkom, ministarkom pravde i savetnikom ministra policije za nevladine organizacije. Osim savetnika ministra policije, predstavnici ostalih institucija imali su nezavisna saznanja o većini navoda koje je FHP izneo u izveštaju. Savetnik ministra policije je imao saznanja o žalbama na ponašanje pripadnika Jedinice za zaštitu svedoka (JZS), ali je odlučno tvrdio da ministar nema ovlašćenja u odnosu na JZS.

2

I Kritika i reagovanje TRZ

1. U Izveštaju o nezakonitostima u procesuiranju ratnih zločina u Srbiji, kao najbitnije, FHP ukazuje na slučajeve zloupotrebe službenog položaja i nezakonita postupanja MUP-a, JZS i TRZ:

- javna podrška ministra policije pripadnicima 37. Odreda PJP koji su uhapšeni zbog sumnje da su učestvovali u masovnim ubistvima i drugim ratnim zločinima na Kosovu;
- obelodanjivanje sadržaja krivične prijave protiv pripadnika 37. Odreda PJP, koje je dovelo do otkrivanja identiteta i pretnje svedocima, ranije pripadnicima PJP;
- nezakonito i neosnovano udaljavanje Nataše Kandić kao legalnog punomoćnika oštećenih iz istrage u predmetu 37. *Odred PJP*;
- pritisak na svedoke tokom istrage, da bi odustali od svedočenja;
- puštanje iz pritvora osnovano osumnjičenih za masovna ubistva i druge teške ratne zločine na Kosovu;

1 RTV B92, 9.05.2008.

2 FHP je 6.03.2009. podneo krivičnu prijavu protiv komandanta nekadašnjeg 37. Odreda PJP i još 15 pripadnika tog odreda.

3 *Danas*, 17/18.04.2010. izjava Bruna Vekarića, zamenika tužioca za ratne zločine Republike Srbije.

4 Poverljivi izveštaj FHP upućen 15.11.2010. institucijama Republike Srbije, obelodanjen 10.03.2011.

- nezakonito i samovoljno ponašanje starešina i pripadnika JZS, ponižavanje, zastrašivanje i mučenje (dugovremenim isključivanjem struje, grejanja, nedavanjem novčane nadoknade za nekoliko meseci, organizovanim fizičkim napadima na decu svedoka i članove njihovih porodica) radi prisiljavanja svedoka da odustanu od započetih svedočenja o ratnim zločinima njihovih bivših kolega i nadređenih starešina iz PJP i da otkriju druga lica, prvenstveno pripadnike PJP i MUP-a, koji hoće da svedoče o zločinima;
- prekidanje programa zaštite svedoka i članova njihovih porodica, bez rešenja i obrazloženja;
- nezainteresovanost zamenika tužioca za ratne zločine za izjave svedoka očevidaca najtežih ratnih zločina, te otvoreno i istrajno ubeđivanje da odustanu od svedočenja;
- zloupotreba službenog položaja i nezakonito postupanje zamenika Tužioca za ratne zločine, ispoljeno u nepokretanju postupka protiv policajca za kojeg je najmanje četvorica njegovih kolega, međusobno saglasno već svedočilo – da je pred njima i drugima iz Četvrte čete 37. Oreda PJP ubijao Albance na Kosovu i pripremanje takvog policajca-zločinca da, kao svedok odbrane u predmetima MKTJ protiv Miloševića, Šainovića i drugih, kao i protiv policijskog generala Vlastimira Đorđevića, lažno svedoči, te pokretanje istrage protiv toga policajca, tek nakon što je FHP, u podnetoj krivičnoj prijavi, ukazao na zločine koje je počinio; da je FHP, nakon puštanja na slobodu Radoslava Mitrovića i još četvorice pripadnika nekadašnjeg 37. Oreda PJP, iz više izvora primio informaciju da je tužilac Stanković „sredio“ da se okrivljenima ukine pritvor i da je od okrivljenog Mitrovića primio veliki novac. O tome je izvršna direktorka FHP-a usmeno obavestila tužioca za ratne zločine Vladimira Vukčevića, i Bruna Vekarića, u to vreme portparola Tužilaštva za ratne zločine. U prisustvu tužioca Vukčevića, Bruno Vekarić je rekao da je on čuo u Ministarstvu pravde Republike Srbije „da je neko primio novac i da je o tome obavestio tužioca Vukčevića“.
- u poverljivom Izveštaju, kao bitnije, između ostalog, FHP je predočio potrebu ispitivanja pravilnosti i zakonitosti postupanja tužioca Dragoljuba Stankovića u rasvetljavanju ubistva braće Bytyqi. Naime, s obzirom da je Zoran Stanković, inspektor SUP-a Prokuplje, imao zadatak da nakon puštanja iz zatvora otprati braću Bytyqi do granice, a da mu je tužilac Stanković blizak rođak, to je tužilac Stanković bio dužan da zahteva sopstveno izuzeće od rada u tom slučaju. Postoji osnovana sumnja da je tužilac Stanković zloupotrebio službeni položaj i nezakonito postupao i odlučivao i u ispitivanju stvarne uloge inspektora Zorana Stankovića za odvođenje i kasnije ubistvo braće Bytyqi;
- FHP je u poverljivom Izveštaju obavestio najodgovornije u Srbiji i da je iz više izvora primio informacije o neprofesionalnom radu JZS, zastrašivanju svedoka ratnih zločina, zloupotrebi sredstava kojima raspolažu, i uspostavljanju privatnih odnosa sa zaštićenim svedocima u predmetima organizovanog kriminala.

3

2. Povodom zahteva Ministarstva pravde i TRZ Republike Srbije za izručenje Jovana Divjaka, FHP je 5.03.2011. godine izdao saopštenje, u kojem navodi sledeće: “Trećeg marta 2011. godine, na aerodromu u Beču, uhapšen je penzionisani general Vojske BiH Jovan Divjak, na osnovu iste poternice kao i Ejub Ganić, u julu 2010. godine. Britanski sud je oslobodio optuženog Ejuba Ganića, zaključujući da je Tužilaštvo za ratne zločine Republike Srbije zloupotrebilo proces pred tim sudom i da je pokrenulo postupak protiv Ganića u političke svrhe. Zamenika tužioca za ratne zločine, Milana Petrovića, koji je zastupao interese Republike Srbije, britanski sudija je ocenio kao nepouzdanog svedoka. Međutim, to nije uticalo na TRZ da započne preispitivanje i ukidanje poternica i optužnica koje se ne temelje na čvrstim dokazima. U februaru 2011. godine, prema poternici koju je odobrilo TRZ RS, prilikom prelaska na teritoriju BiH, uhapšen je hrvatski branitelj Tihomir Purda. Jedini dokaz koji je TRZ

javno prezentiralo je njegova izjava iznuđena tokom zatočeništva u logoru u Srbiji, u prvoj polovini 1992. godine. Pod jakim pritiskom međunarodnih institucija, TRZ je odustalo od zahteva za njegovo izručenje, s obrazloženjem da naknadno prikupljeni dokazi pokazuju da nema Purdine krivice, kao ni krivice još dvojice osumnjičenih hrvatskih branitelja.

Spomenuti slučajevi ukazuju na nekompetentno i političko postupanje TRZ koje negativno utiče na progon počinilaca ratnih zločina u Srbiji. Poverenje koje su tom Tužilaštvu, nakon osnivanja 2003. godine, dale žrtve iz susednih država, međunarodne institucije i nevladine organizacije za tranzicionu pravdu ozbiljno je dovedeno u pitanje.

FHP poziva TRZ da prestane da pokreće političke postupke i da ojača svoje profesionalne kapacitete zapošljavanjem mladih pravnika, koji nisu obavljali tužilačku funkciju u vreme Miloševićevog režima.”⁵

3. Tužilac za ratne zločine Vladimir Vukčević je narednog dana u intervjuu za „Politiku“⁶, odgovarajući na pitanje novinarkе da li će pravosuđe Srbije, i u slučaju Jovana Divjaka, još jednom doživeti poraz, rekao da TRZ ne vodi političke procese.

4. U autorskom tekstu u „Politici“⁷, Nataša Kandić je kritikovala uporno nastojanje Srbije i njenih pravosudnih organa da sude stranim državljanima za zločine koje su navodno počinili kao pripadnici svojih nacionalnih armija, u oružanim sukobima sa nekadašnjom JNA. Iznela je stav da svaka država treba da sudi svojim državljanima koji su počinili ratne zločine, i da je to najbolji put prema sticanju poverenja i pomirenju. Osim toga, podsetila je javnost da je „u slučaju Ganića, Tužilaštvo doživelo tešku profesionalnu sramotu pred britanskim sudom, koji je svedočenje zamenika tužioca za ratne zločine Milana Petrovića ocenio kao nepouzđano“, te da u slučaju Divjaka ne treba ponoviti grešku.

4

5. Istog dana (9.03.2011), TRZ je održalo konferenciju za štampu, na kojoj je tužilac Vukčević između ostalog rekao da „nije pod pritiskom vlasti, ali da kritike i pritisci stižu od nevladinih organizacija i analitičara koji se u medijima bave ratnim zločinima“. U nastavku konferencije optužio je Natašu Kandić, Sonju Biserko i nevladine organizacije iz BiH da su svojim izjavama pomogle Ganićevu odbranu pred britanskim sudom.⁸

6. Gostujući u emisiji „Kažiprst“ RTV B92, narednog dana, 10.03.2011. godine, Nataša Kandić je iznela svoje mišljenje da je TRZ promenilo svoj odnos prema FHP-u onog trenutka kada je ta organizacija počela da kritikuje rad tog organa: „[...] ne postoji slučaj u kojem mi nismo pomogli dokumentacijom, obezbeđenjem svedoka, kontaktima sa organima država u regiji [...]. Ali ne vredi. Tužilaštvo u nevladinim organizacijama, u Fondu za humanitarno pravo, vidi neprijateljsku organizaciju.“

Na pitanje voditeljke Vučinić zašto je teško napraviti partnerski odnos sa TRZ, Nataša Kandić je odgovorila: „Zato što je to institucija starog kova. [...] svi tužioci su iz vremena Miloševića [...] suočeni sa direktnim činjenicama o ratnim zločinima, lako optužuju neposredne, direktne počinioce.

5 Tužilaštvo za ratne zločine Republike Srbije postupa neprofesionalno, nekompetentno i politički, saopštenje FHP, HlcIndexOut: 019-2617-1, Beograd, 5.03.2011.

6 *Politika*, rubrika „Razgovor nedelje“, *Ne vodimo političke procese*, 6.03.2011.

7 *Politika*, rubrika „Pogledi“, objavila *Tužilaštvo blokira procesuiranje ratnih zločina u Srbiji*, Nataša Kandić, 9.03.2011.

8 Internet portal S Media, 10.03.2011.

Međutim čim se suoče da je neko general, da je u pitanju Goran Radosavljević Guri, Obrad Stevanović, ili Aleksandar Vasiljević [...] to je za njih nepremostiva prepreka. Oni preko toga ne mogu da pređu zato što je to udar na njihov mentalni i politički sklop.“

U toj emisiji, Nataša Kandić je prvi put javno iznela da je FHP 15.11.2010. godine uputio poverljiv izveštaj TRZ i drugim državnim organima i institucijama. Tom prilikom, između ostalog je rekla: „Mi smo došli do podataka, naravno nemamo dokaze, ali smo iz nekoliko izvora došli do toga da je za oslobađanje [iz pritvora] uzet novac. To mora da se istraži. To je u okviru TRZ. Onda smo došli do toga da jedan tužilac [...] odgovara policajce da svedoče o počinjenim ratnim zločinima.“⁹

7. Istoga dana, **10.03.2011.** godine, dva-tri sata nakon gostovanja Nataše Kandić u emisiji „Kažiprst“, TRZ je izdalo saopštenje¹⁰ u kojem je navelo da „ovakvi neargumentovani i zlonamerni istupi predsednice FHP-a Nataše Kandić degradiraju i nanose štetu TRZ, i zameniku tužioca Stankoviću lično“. U istom saopštenju, TRZ je najavilo da će zamenik Tužioca za ratne zločine Dragoljub Stanković podneti privatnu krivičnu tužbu protiv direktorke FHP-a zbog klevete [čl. 171 Krivičnog zakonika Republike Srbije]. Eventualnu naknadu štete koju će u ovom postupku tražiti, navedeno je u saopštenju, tužilac Stanković uplatiće na račun Uduženja porodica ubijenih, nestalih i kidnapovanih sa Kosova i Metohije.

Osim toga, u izdatom saopštenju, TRZ je predočilo javnosti postojanje poverljivog izveštaja FHP i činjenicu da se u njemu izričito pominje tužilac Stanković: „Zamenik Tužioca Dragoljub Stanković nije imenom i prezimenom prozvan u emisiji, ali se izričito pominje u izveštaju FHP-a Saradnja državnih organa Republike Srbije i Fonda za humanitarno pravo, dostavljenom Tužiocu za ratne zločine Republike Srbije 19. novembra 2011. godine. Zato se odlučio na ovaj korak.“

8. Nakon što je TRZ obelodanilo sadržaj poverljivog izveštaja, Nataša Kandić je, **11.03.2011.** godine, u intervjuu dnevnom listu „Politika“, rekla: „Imamo informaciju da je Mitrović [komandant nekadašnjeg 37. Oreda PJP], koji je uhapšen na osnovu krivične prijave FHP-a za ratne zločine na Kosovu, pušten kada je neko u Tužilaštvu dobio za to novac“. Dalje je navela da je FHP tražio hitno rešavanje problema u vezi sa zaštitom svedoka, nezavisnu istragu o navodima o nezakonitostima u procesuiranju ratnih zločina, te da je nezvanično saznala da je TRZ sprovelo internu istragu i zaključilo da ništa od navoda nije tačno. Zaključila je rečima: „Zato smatramo da imamo moralno pravo da informacije do kojih smo došli podelimo sa javnošću.“

9. U intervjuu za dnevni list „Dnevnik“, **14.03.2011.** godine, tužilac Vukčević je izneo da navodi FHP-a nisu tačni: „Čim sam dobio pismo koje je uputila državnim organima Srbije i stranim ambasadama, zadužio sam komisiju sastavljenu od zamenika tužilaca da istraže sve njene navode. Istraga je pokazala koliko je njen izveštaj ličan - teretila je mog zamenika za stvari u kojima nije odlučivao.“ Dalje je rekao da od nevladinih organizacija samo s FHP-om ima problem jer „ne može sociolog iz nevladinog sektora voditi politiku krivičnog gonjenja u Srbiji.“

10. U intervjuu koji je **28.03.2011.** godine dao portalu „S Media“, tužilac Vladimir Vukčević je, govoreći o saradnji sa FHP-om, između ostalog kazao: „Kada je Tužilaštvo nastalo, ona [Nataša

9 Transkript emisije TV B92 „Kažiprst“, 10.03.2011.

10 Tužilaštvo za ratne zločine, *Tužilaštvo demantuje navode Nataše Kandić*, saopštenje za javnost, 10.03.2011.

Kandić] je bila dragocena za prikupljanje dokaza, jer je komunikacija u regionu bila nikakva. Preko nje smo dolazili do određenih svedoka. Vremenom je bilo sve manje potrebe za tom saradnjom, jer je uspostavljena komunikacija u regionu. Naravno, nastavili smo da saradujemo i dalje sa njom kao i sa ostalim humanitarnim organizacijama, ali sada ta saradnja ima granica [...] ne može Nataša Kandić da bude paralelni organ gonjenja u Srbiji pored Tužilaštva za ratne zločine! Po zakonu je jedino TRZ nadležno za politiku krivičnog progona. Tu se ne radi o tome da ćemo mi izabrati koga ćemo da tužimo ili ne, važan je momenat kada se šta procesuirati ili ne, i u tom delu došlo je do nekih nesporazuma sa Natašom Kandić. Ona se zbog toga osetila ugroženom i iznela je klevete koje će morati da dokaže na sudu. Jer, to je udar na čast državnog organa! [...] Masa kritika na moj račun dolazi od ljudi koji brkaju pojmove. Govori se o neakvim optužnicama koje nisu utemeljene; pojedini profesori, koje ne želim da imenujem, barataju pogrešnim pojmovima. To uopšte nisu optužnice, nego se radi o fazi sprovođenja istrage. To podrazumeva određenu proceduru koja mora da bude poštovana.“

11. Zamenik tužioca za ratne zločine Dragoljub Stanković je **17.03.2011.** godine podneo privatnu krivičnu tužbu protiv Nataše Kandić zbog klevete [čl. 171 Krivičnog zakonika Republike Srbije]. Istražni sudija je saslušao Natašu Kandić 22.09.2011. godine. Sledi održavanje glavnog pretresa.

12. O slučajevima koje je FHP opisao u svom izveštaju od 15.11.2010. godine, javno se raspravljalo na Regionalnoj konferenciji o suđenjima za ratne zločine, održanoj u Beogradu, 16.09.2011. godine, u organizaciji FHP-a.

12.1. Nataša Kandić je ponovila glavne nalaze o postupanju TRZ i JZS koje je FHP izneo u izveštaju od 15.03.2011. godine:

6 “Jedan od njih [zaštićeni svedok] je nakon četiri meseca u programu zaštite udaljen... ukinut mu je program. Drugi je posle dve godine sam napustio program zaštite zato što više nije mogao da izdrži tretman izdajnika, nekoga ko radi protiv države. A naravno, razumete, u ovom slučaju, uvek kada se kaže da neko radi protiv države, u stvari, radi protiv onih koji bi trebali da budu procesuirani, koji se skrivaju iza države. Ako sve svalimo na JZS, onda je to izgovor. JZS ne kreira program zaštite, niti se bavi procesuiranjem ratnih zločina. Ali je problem u tome, očito, da te službe... još uvek su u njima oni koji su se nalazili u jedinicama čiji su pripadnici - ili neki od njih - počinili ratne zločine”.

12.2. U sesiji “Zaštita svedoka/oštećenih, svedoka saradnika i insajdera u suđenjima za ratne zločine” govorili su bivši zaštićeni svedoci, koji su detaljno opisali maltretiranje kojem su bili izloženi u TRZ i od strane pripadnika JZS, samo zbog toga što su hteli da svedoče o ratnim zločinima.

Govorili su i zamenici tužioca za ratne zločine, Bruno Vekarić i Miodjub Vitorović.

Bruno Vekarić, zamenik tužioca za ratne zločine, između ostalog je rekao: “Imamo zaista i mi problema u Tužilaštvu oko toga... Dakle, svedok je dijamant u postupku, rekao bih ovako figurativno, i za tužioca on je nešto posebno a za predmete ratnih zločina nešto izuzetno značajno [...] što se tiče zaštite samih svedoka, želim da ukažem da taj Zakon o zaštiti svedoka podrazumeva određena prava i obaveze svedoka koji su u zaštitu, da su razne stvari koje se sada u poslednje vreme otvaraju uglavnom tačne ali moramo i možemo naći rešenja za probleme koje imamo u zaštiti svedoka i pre svega... da Služba za zaštitu svedoka MUP-a pređe, po ugledu na američku maršalsku službu, u Ministarstvo pravde, da se reorganizuje, da bude organizovana na potpuno drugačiji način od onog koji se sada odvija. S druge strane, da se promeni Zakon o zaštiti svedoka u mnogim segmentima. I konačno, mislim da

je jako dobro da se napravi služba za podršku svedocima i unutar samog Tužilaštva. Jer najveći broj problema jeste upravo ta relacija između jedinice koja štiti svedoke i samih svedoka koji su u zaštiti ili bi trebalo da budu u zaštiti. Dakle, mi ne možemo i nemamo kapacitete da se bavimo time da li je stan u koji svedok ide mali, da li ima struje, nema struje, da li je teretana odgovarajuća ili nije, da li dobija na vreme novac. To nije posao za sedam zamenika tužioca koliko ih radi u našem Tužilaštvu. Ali svakako te probleme treba rešavati, jer mi ne možemo da budemo arbitar između svedoka i pripadnika policijske službe kojoj je to posao.”

12.3. Miroљub Vitorović, zamenik tužioca za ratne zločine¹¹: “Ja sam upoznao dvojicu od tri današnja govornika [zaštićeni svedoci koji su govorili na konferenciji]. S njima sam u vrlo dobrim odnosima, koliko se sećam. Ovaj, nisam imao tu čast da me tako izgrde kao što su firmu u kojoj ja radim, koji su nekako doveli u vezu kao da smo brat i sestra sa Jedinicom za zaštitu svedoka, protiv koje, ja mislim, u ovoj državi niko nije više pisao i niko se nije više žalio na Jedinicu od Tužilaštva za ratne zločine. [...] da vidimo šta da uradimo da ljudi koji su smogli hrabrosti, koji su život... hajde što su svoj, sa tim su se pomirili ali su živote svojih porodica, svoje dece, žena, braće i sestara stavili na kocku i dali nam ovako na tanjiru živote svojih najmilijih da mi na neki način sa tim postupamo [...] Čuli smo čiji je rođak šef jedinice za zaštitu svedoka, pa nije zgodna politička situacija da se to promeni [...] Ali, sad se vraćam na suštinsku stvar, ne možete tog svedoka sačuvati u ovoj zemlji. Lakše ćete kriminalca koji je učestvovao u organizovanom kriminalu negde skloniti, nego što ćete nekoga ko je učestvovao u ratnom zločinu. I tu je ključ [...] E sad, da li mislite stvarno da je neko u Tužilaštvu dotle došao da nekoga ubeđuje da ne svedoči ili da ovo... To su... Jedinica za zaštitu svedoka nije dobro. Da li zato što je u okviru Ministarstva policije ili treba da bude u okviru Ministarstva pravde ali je uvek ta stvar vezana za neki lični angažman [...] Možda će doći vremena i smisao ovog sastanka je da dođu neka druga vremena kad će ovi ljudi biti označeni onako kako zaslužuju, kao neko ko je stao u interesu svoje države i založio život svoje porodice i svoj, da bi nama svima bilo bolje”

7

13. Dnevni list Politika¹² je **17.09.2011.** godine na naslovnoj strani objavio izjave zaštićenih svedoka, koji su na pomenutoj Regionalnoj konferenciji o suđenjima za ratne zločine govorili o pritisku lokalne zajednice, JZS i tužioca Dragoljuba Stankovića zbog toga što su hteli da pred sudom svedoče o ratnim zločinima koje su pripadnici 37. Odreda PJP počinili na Kosovu.

14. Dnevni list Politika¹³, od 29.10.2011. godine, obavestio je javnost da je “Specijalni izvestilac Saveta Evrope za zaštitu svedoka Jean-Charles Gardetto ocenio da je zaštita svedoka na prostoru zapadnog Balkana i dalje problematična i da bi države i dalje morale da rade na poboljšanju tog pitanja. Na sastanku Potkomiteta Saveta Evrope za pitanja kriminala i borbu protiv terorizma, koji je održan 28.10.2011. godine u Beogradu, ocenjeno je da bi zaštitu svedoka u Srbiji trebalo poboljšati. Kao mere da se to postigne preporučeno je: 1) prelazak JZS u nadležnost Ministarstva Pravde, 2) bolja zaštita identiteta zaštićenih svedoka, kao i 3) stvaranje političke klime u kojoj bi svedoci-insajderi bili ohrabreni da svedoče. Po pozivu specijalnog izvestioca Gardeta, na sastanku su o zaštiti svedoka u Srbiji govorili tužilac za ratne zločine Vladimir Vukčević i Nataša Kandić, direktorka FHP-a.

11 Transkript audio zapisa Regionalne konferencije o suđenjima za ratne zločine, 16. 09.2011.

12 Politika, 17.09.2011, *Zaštićeni policajci tvrde da su ućutkani da ne bi svedočili.*

13 Politika, 29.10.2011, *Izvestioci SE: bolje čuvajte svedoke.*

II Primedbe na izveštaje FHP-a

FHP je u septembru 2011. godine objavio knjižicu koja sadrži Izveštaj o suđenjima za ratne zločine u 2010. godini, Analizu postupaka i sudskih odluka u predmetu *Suva Reka/Suharekë*, i prošireni Izveštaj o nezakonitostima u procesuiranju ratnih zločina u Srbiji¹⁴. TRZ je 14.11.2011. godine, na svojoj internet stranici, objavilo „Primedbe na izveštaje Fonda za humanitarno pravo“ (u daljem tekstu Dokument TRZ).

1. Prema oceni TRZ, Nataša Kandić, u svojim javnim nastupima, tekstovima i izveštajima FHP-a, iznosi razne optužbe na rad tog državnog organa sa stanovišta „njenih interesa da se po svaku cenu, bez postojanja validnih dokaza, dokaže da je naša država odgovorna za sve zločine u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini i na Kosovu, a ne sami izvršioци protiv kojih se vodi postupak“.

FHP polazi od opšte prihvaćene norme da je krivica za počinjene ratne zločine individualna, ali ima u vidu činjenicu da je za učešće u *udruženom zajedničkom poduhvatu*, s ciljem da se izmeni etnički sastav na Kosovu i obezbedi trajna kontrola vlasti Srbije, u MKSJ osuđen gotovo kompletan državni vrh Republike Srbije. Zbog toga je Nataša Kandić nastojala da, u svojstvu zastupnika žrtava, pomogne sudskom veću u rasvetljavanju konteksta u kojem su se ratni zločini dogodili, i na taj način što je postavljala pitanja o vezama između optuženih i institucija Republike Srbije. Pojedini tužioci oštro su se suprotstavljali tom pristupu. U predmetu *Škorpioni*, u kojem je Nataša Kandić zastupala porodice šestorice streljanih Muslimana iz Srebrenice, tužilac Bogdan Stanković je, na glavnom pretresu održanom 4.09.2006. godine, zatražio od suda da ne dozvoli punomoćniku oštećenih pitanja koja se odnose na odgovornost institucija. Rekao je „da se ta pozicija [zastupnika oštećenih] jako zloupotrebljava i da se ide van konteksta onog što državna tužba zastupa, kako u ovom, tako i u drugim predmetima“. Konkretno u tom predmetu, punomoćnici žrtava, Nataša Kandić i advokat Dragoljub Todorović, tražili su da se do kraja rasvetli postojanje sumnje da su pripadnici policijske jedinice *Škorpioni* na ratištu na Trnovu u BiH, u vreme izvršenja genocida u Srebrenici, pripadali Resoru državne bezbednosti (RDB) MUP-a Srbije.

8

2. TRZ ocenjuje da je Nataša Kandić nestručna, nekompetentna, neprofesionalno zastupa žrtve, postavlja suvišna i nepotrebna pitanja tokom suđenja, van predmeta optužbe, da je nestručna da ocenjuje rad tužioca, izvodi pogrešne i tendenciozne zaključke, koji su u nekim slučajevima rezultat zle namere.

TRZ prenebregava činjenicu da je Nataša Kandić zastupala porodice žrtava ratnih zločina, od osnivanja Tužilaštva i Veća za ratne zločine u Srbiji (2003), u skladu sa tadašnjim Zakonikom o krivičnom postupku, i na osnovu poverenja i ovlašćenja porodica žrtava i samih žrtava, koji su po zakonu imali pravo slobodno da izaberu ko će ih predstavljati pred sudom, nezavisno od statusa i obrazovanja.

3. Povodom krivičnih prijava koje podnosi FHP protiv direktnih izvršilaca ratnih zločina i njihovih naredbodavaca, TRZ pripisuje Nataši Kandić da „nekritički prijavljuje i lica“, vrši pritisak da se pokrene istraga, i na sajtu FHP-a objavljuje saopštenja o podnetim krivičnim prijavama, čime navodno utiče da ta prijavljena lica vrše pritisak na svedoke ili da uništavaju dokaze.

¹⁴ Izveštaj o nezakonitostima u procesuiranju ratnih zločina u Republici Srbiji upućen je Tužilaštvu za ratne zločine i drugim institucijama kao poverljiv dokument 15.11.2010. Obelodanjen je 10. 03.2011.

3.1. U periodu od 2008. do marta 2012. godine, FHP je podneo TRZ-u osam krivičnih prijava protiv lica za koje ima ozbiljnih indicijada su izvršili ratne zločine. Uz prijave, FHP je dostavio izjave žrtava i očevidaca zločina, kao i obimnu dokumentaciju iz vojnih i policijskih izvora koja je dostupna preko javne baze podataka MKSJ. TRZ je pokrenuo krivični postupak samo po jednoj od osam podnetih prijava [predmet *Skočići*].

3.2. FHP praktikuje da povodom podnete krivične prijave izda saopštenje za javnost. To nije učinio povodom krivične prijave, podnete u aprilu 2010. godine, protiv komandanta Desetog diverzantskog voda Vojske Republike Srpske, zbog krivičnog dela genocida, izvršenog u Srebrenici. TRZ je zamolilo FHP da ne izlazi u javnost sa saopštenjem dok ono ne pokrene predkrivični postupak, što je FHP prihvatio. Međutim, kako TRZ ni četiri meseca posle podnošenja prijave nije preduzelo nikakve aktivnosti, FHP je početkom avgusta 2010. izdao saopštenje, u kojem je naveo imena pripadnika streljačkog voda Desetog diverzantskog voda, koja su dostupna javnosti preko medijskih izveštaja o suđenju pred Sudom BiH i transkripata audio zapisa suđenja optuženima za genocid u Srebrenici, u MKSJ. Odmah zatim, po prvi put, usledilo je upozorenje TRZ da izdavanjem saopštenja FHP ometa predkrivični postupak¹⁵. Do kraja marta 2012. godine, TRZ nije pokrenulo istragu protiv komandanta i pripadnika Desetog diverzantskog voda, koji žive u Srbiji.

3.3. U septembru 2011, FHP je objavio Dosije br. 1 *Deseti diverzantski odred Vojske Republike Srpske*, u kojem je na jednom mestu objedinio podatke o učešću pripadnika ove jedinice u izvršenju genocida u Srebrenici. U dosijeu su navedena dokumenta koja su javno dostupna preko baze podataka MKSJ. TRZ još uvek nije pokrenulo postupak protiv lica koja žive u Srbiji a koja su aktivno učestvovala u izvršenju ovog zločina.

3.4. TRZ okrivljuje Natašu Kandić da je „pre podnošenja krivične prijave dovela na TV B92 četiri svedoka koji su trebalo da dobiju status zaštićenog svedoka u krivičnom postupku [...] što je sve predstavljalo pritisak da se pokrene krivični postupak i da se pojedina lica pritvore“. TRZ smatra da je, izdajući saopštenje o podnetoj krivičnoj prijavi protiv komandanta i još 16 pripadnika 37. Odreda PJP¹⁶, FHP doprineo otkrivanju identiteta policajaca na čijim izjavama je FHP zasnovao prijavu.

Tačno je da su policajci svedoci, kasnije zaštićeni svedoci, gostovali na TV B92. Nataša Kandić je predložila toj televiziji da napravi emisiju u kojoj bi svedoci policajci, skrivenog lica i identiteta, govorili o tome šta se događalo na Kosovu tokom 1998. i za vreme NATO bombardovanja. TV B92 je napravila dve emisije sa svedocima, svesna da time vrši pritisak na nadležne organe, TRZ i MUP, da hapse i optužuju počiniocce ratnih zločina, što je njihov osnovni zadatak.

15 TRZ RS, KTRR.br.56/10, dopis: "Dana 30.04.2010. podneli ste krivičnu prijavu protiv Salapure Petra i dr. zbog krivičnog dela genocida, povodom čega je ovo Tužilaštvo započelo krivični postupak. Dana 11.08.2010. izdali ste saopštenje u kome se navode imena prijavljenih [...] Na osnovu čl. 504b ZKP podaci o predkrivičnom postupku predstavljaju službenu tajnu i mogu se objaviti samo na osnovu pismenog odobrenja nadležnog javnog tužioca."

16 FHP je podneo krivičnu prijavu 3.03.2009. Saopštenje o podnetoj krivičnoj prijavi je objavio 6.03.2009. TV B92 je prvi intervju sa svedocima napravila 11.03.2009. a drugi, povodom pritiska koji sa na njih vršili bivši pripadnici PJP iz Leskovca, 31.03.2009.

Prema čvrstom uverenju FHP-a, bivši pripadnici PJP identifikovali su svedoke na osnovu krivične prijave koju im je neko dao na uvid. Neki policajci iz Leskovca, koji su bili u sastavu PJP na Kosovu, pozivali su svedoke telefonom, čitali im delove krivične prijave, preteći im da su „mrtvi ljudi“. Osim toga, među učesnicima protesta policajaca u Leskovcu, 17. i 18.03.2009, zbog hapšenja bivših pripadnika 37. Odreda PJP, kružile su potvrde o sastancima svedoka policajaca u TRZ¹⁷.

U vezi sa otkrivanjem identiteta svedoka, u direktnom razgovoru sa Natašom Kandić, zamenik tužioca za ratne zločine Dragoljub Stanković nije isključivao mogućnost da je krivična prijava „izašla“ iz MUP-a.¹⁸

4. TZR ocenjuje da je direktorka FHP-a nestručna da ocenjuje rad tužioca, te otuda nije uočila da predsedavajuća sudija u predmetu *Lovas* nije unapred pripremila pitanja, te da ponavlja pitanja koja je već postavio tužilac. To je komentar TRZ na zapažanje FHP-a da predsedavajuća sudija u predmetu *Lovas* ispituje svedoke Tužilaštva umesto tužioca, pre svega, jer se ne snalaze u novoj ulozi (detaljno ispitivanje predloženog svedoka).

5. Konstataciju FHP da istrage u predmetima ratnih zločina traju veoma dugo, TRZ pravda složenošću predmeta, kao i činjenicom da se pojedini svedoci i dokazi nalaze na teritoriji drugih država ili na Kosovu, što čini pribavljanje dokaza komplikovanim.

Ovakvo obrazloženje u određenim slučajevima zaista odgovara objektivnom stanju, ali ga TRZ, isto tako, koristi i kao pokriće za neažurnost, kako u pretkrivičnom postupku tako i tokom istražnog postupka. Ovo se upravo može uočiti i kroz negiranje činjenice da je istraga u predmetu *Skočići* pokrenuta na osnovu krivične prijave FHP, tvrdnjom da je inicijativa za otvaranje slučaja došla od strane zamenika TRZ Milana Petrovića po službenoj dužnosti, nakon svedočenja Fadila Banjanovića, u predmetu *Zvornik I* od 30.01.2006. godine. Budući da je FHP podneo krivičnu prijavu 11.08.2008. godine, a TRZ podnelo Zahtev za sprovođenje istrage 30.10.2009. godine, što je 3 godine i 9 meseci od dana njegovog saznanja za zločin nad Romima u selu Skočići, ostaje otvoreno pitanje u čemu se ogleda „inicijativa“ zamenika TRZ Milana Petrovića.

5.1. Pokušavajući da prikrije sopstvenu neprofesionalnost i štetu koju je nanelo pravosuđu Republike Srbije na međunarodnom nivou, TRZ neprimereno navodi da je u izveštaju FHP o predmetu *Tuzlanska kolona*¹⁹ iznet niz neistina, površnih zaključaka i zlonamernih insinucija.

Zaključak FHP da je optužnica zasnovana na nepostojećem Sporazumu o mirnom povlačenju jedinica JNA sa teritorije BIH, TRZ kvalifikuje kao paušalan, dodajući da FHP „tendenciozno prećutkuje“ navodne dokaze koji ukazuju na njegovo postojanje. Pritom TRZ zaboravlja da je postupajući zamenik TRZ u ovom predmetu, Milan Petrović, priznao pred Ekstradicionim

17 Prošireni izveštaj FHP o nezakonitostima u procesuiranju ratnih zločina u Srbiji, septembar 2011.

18 U komunikaciji s Natašom Kandić, zamenik tužioca Dragoljub Stanković nije isključio tu mogućnost, budući da je on krivičnu prijavu FHP-a predao ili dao na uvid MUP-u.

19 Apelacioni sud u Beogradu je, nakon saslušanja novih svedoka koje je prvostepeni sud odbio da sasluša, 11.10.2011. ukinuo prvostepenu presudu Iliji Jurišiću, predmet vratio na ponovno suđenje pred novim većem, a optuženog Iliju Jurišića oslobodio pritvora.

sudom u Londonu da nije bilo sporazuma.²⁰

5.2. TRZ ocenjuje da je izveštaj FHP-a o toku suđenja u predmetu *Medak* zasnovan na netačnim informacijama i nepoznavanju predmeta. Naime, TRZ objašnjava razloge zašto je odustalo od krivičnog progona okrivljenog Nikole Vujinovića, kao i razloge zbog kojih je sudsko veće oslobodilo okrivljenog Pericu Đakovića krivične odgovornosti za ratni zločin protiv ratnih zarobljenika iz člana 144. KZ SRJ. Utisak je da TRZ uspešnost svog rada potkrepljuje odustajanjem od optužnice i oslobađajućim presudama.

6. TRZ upozorava FHP da objavljuje podatke koji predstavljaju povredu službene tajne koja je zakonski definisana kao krivično delo.

6.1. TRZ navodi da je predkrivični postupak protiv pripadnika 37. Odreda PJP Dragana Milenkovića i drugih za ubistvo ranjenih pripadnika OVK započeo u toku 2007. i da je Nataši Kandić bilo poznato da je predkrivični postupak službena tajna, te "da podatke iz tog postupka ne sme da iznosi bez odobrenja tužioca za ratne zločine, koje odobrenje nije ni zatražila".

Tačno je da je u Izveštaju o procesuiranju ratnih zločina²¹, kao i u ažuriranom izveštaju, FHP naveo da je Dragan Milenković zvani Šišarka svedočio u MKSJ u februaru 2008, kao svedok odbrane optuženog Vlastimira Đorđevića, i da je u njegovom svedočenju bilo dovoljno elemenata na osnovu kojih je tužilac Stanković mogao da pokrene krivični postupak protiv njega, i pre krivične prijave FHP-a, podnete 3.03.2009. FHP nije izneo nijedan podatak koji nije javno dostupan, ali se stiče utisak da TRZ smatra da se ne smeju objavljivati ni podaci iz Baze podataka MKSJ jer mogu da ugroze rad TRZ²².

6.2. TRZ navodi da je nakon podnošenja krivične prijave protiv komandanta i pripadnika 37. Odreda PJP, u prisustvu četiri policajca-svedoka, upozorilo Natašu Kandić „da su svi podaci u vezi sa krivičnom prijavom službena tajna i da o tome ne sme ništa da objavljuje bez odobrenja Tužioca za ratne zločine“.

Tačno je da je FHP povodom krivične prijave protiv komandanta i pripadnika nekadašnjeg 37. Odreda PJP izdao saopštenje, na isti način kao i povodom ostalih krivičnih prijava. Prvi put se dogodilo da je TRZ po podnošenju krivične prijave reagovalo hapšenjem okrivljenih. TRZ se u javnosti pozivalo na dobru saradnju sa FHP-om. Prvo upozorenje TRZ šalje u avgustu 2010. godine, povodom saopštenja FHP-a o krivičnoj prijavi protiv komandanta i pripadnika Desetog diverzantskog voda. Tokom 2011. godine, TRZ se žalilo pravnom savetniku američke ambasade, zaduženom za program reforme krivično pravnog sistema u Srbiji, gospodinu Davidu Raymondu Lewisu, da „nekritičkim krivičnim prijavama i saopštenjima o tim prijavama“ FHP ugrožava rad TRZ, zbog čega je USAID tražio od FHP-a da iz projekta koji finansira ta agencija izbaci aktivnost „podnošenje krivičnih prijava“, što je FHP i učinio.

20 U izveštaju Generalnog sekretara UN od 30.05.1992. godine navodi se da na sastanku u Skoplju, između predstavnika SRJ i BiH, nije došlo do sporazuma o povlačenju JNA iz BiH.

21 Poverljiv Izveštaj o nezakonitostima u procesuiranju ratnih zločina u Srbiji, FHP je uputio TRZ 15.11.2010. Prošireni izveštaj objavio je 16.09.2011.

22 Do kraja marta 2012. TRZ još uvek nije podiglo optužnicu za ubistvo zarobljenika i druge zločine, navedene u krivičnoj prijavi FHP-a. Prema podacima TRZ, navedenim u Dokumentu, predkrivični postupak započet je tokom 2007. a istraga je otvorena u martu 2009.

6.3. U oči upada konstatacija TRZ da „podatak da li je nekom licu u istražnom postupku ukinut ili nije pritvor predstavlja službenu tajnu...“, pri čemu TRZ prenebregava činjenicu da se pitanja određivanja i ukidanja pritvora okrivljenima u krivičnim postupcima najčešće objavljuju u medijima, naročito u slučajevima organizovanog kriminala i ratnih zločina, i da te podatke uglavnom iznose tužioci i istražne sudije.

6.4. TRZ upozorava FHP i Natašu Kandić zbog “neovlašćenog iznošenja podataka o jednom od zaštićenih svedoka [...] bez obzira na njegovu odluku da napusti program zaštite, status učesnika u tom programu traje do odluke Komisije za sprovođenje programa zaštite²³ [...] Prema tome, objavljivanje ovakvih podataka predstavlja povredu službene tajne i zakonski je definisano kao krivično delo”.

O tretmanu zaštićenih svedoka i njihovom odnosu sa TRZ, koje je FHP detaljno opisao u izveštaju „Nezakonitosti u procesuiranju ratnih zločina u Srbiji“, govorila su trojica, ranije zaštićenih svedoka na regionalnoj konferenciji o domaćim suđenjima za ratne zločine, u organizaciji FHP-a, 16.09.2011. Tom prilikom, ranije zaštićeni svedoci govorili su pod svojim imenom, pred većim brojem sudija, tužilaca, advokata, predstavnika nevladinih organizacija, novinara i drugih pripadnika stručne javnosti, kako iz zemlje tako i iz regiona.

U svojim primedbama na izveštaje FHP-a o zaštićenim svedocima, TRZ govori neprimerenim jezikom. O svedoku koji je saznao da mu je ukinut status zaštićenog svedoka kada su pripadnici JZS, 29.10.2009. godine, došli u njegov stan i naredili mu da se spakuje jer ga vraćaju kući²⁴, TRZ navodi da je taj vršio pritisak na tužioca Dragoljuba Stankovića da ga zaposli u Tužilaštvu i da mu isplaćuje dnevnice. Kada je tužilac to odbio, ovaj je „počeo da iskazuje svoje nezadovoljstvo lansiranjem lažnih optužbi“. O drugom svedoku, TRZ kaže da je taj „sve vreme ucenjivao postupajućeg tužioca [Stankovića], jer nije hteo da svedoči dok mu tužilac ne ishodi ponovno zapošljavanje u MUP-u [...] Zato se svedok nije odazvao u toku istrage na više poziva istražnog sudije da svedoči, pa na kraju ni o čemu nije ni želeo da posvedoči.“²⁵

7. U vezi sa “Analizom postupaka i sudskih odluka u predmetu *Suva reka/Suharekë*”, TRZ zaključuje da direktorka FHP-a “nije upoznata sa rezultatima dugotrajne i obimne istrage ili zlonamerno prezentira činjenično stanje, kako bi mogla da pojača svoje optužbe na račun TRZ, a pritom pokazuje potpunu nekompetentnost”.

TRZ se u dokumentu poziva na činjenično stanje iz istrage, nastojeći da pokaže da je na području grada Suve Reke/Suharekë bilo vojne akcije i sukoba snaga VJ/MUP sa OVK, što je prema tom organu bio uslov za podizanje optužnice protiv bivšeg komandanta 37. Odreda PJP, Radoslava Mitrovića.

7.1. FHP ponavlja da u vreme izvršenja ratnih zločina u Suvoj Reci/Suharekë, u martu 1999. godine,

23 FHP se 15.11.2010. obraćao Apelacionom sudu u Beogradu s molbom za podatak o Komisiji za sprovođenje programa zaštite, i tom prilikom je dobio odgovor da ta komisija ne postoji.

24 Prošireni izveštaj o nezakonitostima u procesuiranju ratnih zločina u Republici Srbiji, FHP, septembar 2011.

25 Reč je o zaštićenom svedoku K-79, koji je svedočio u dva suđenja pred Haškim tribunalom: u predmetu br. IT-02-54, *Tužilac protiv Slobodana Miloševića*, i u predmetu br. IT-05-87/1, *Tužilac protiv Vlastimira Đorđevića*. U presudi V. Đorđeviću, Pretresno veće se poziva na svedočenje ovog svedoka, koje ocenjuje veoma pouzdanim. U izjavi FHP-u, ovaj svedok tvrdi da ga je tužilac Stanković odvrćao da svedoči.

na području grada nije bilo pripadnika OVK. Verodostojnost ove činjenice potvrdilo je više svedoka u istrazi i na glavnom pretresu. Pored generala Božidara Delića i zaštićenog svedoka S.K, tu su i četiri komandira iz sastava Kruševačke čete 37. Odreda PJP, koji su, nekoliko meseci pre masovnih zločina, neprekidno boravili u Suvoj Reci/Suharekë: Zoran Siketić, komandir Kruševačke čete, Rade Jović, komandir Drugog voda, Goran Spasić, komandir Prvog voda i Milorad Obradović, komandir Petog voda. Iz njihovih izjava nameće se kao očigledno, da su delovi 37. Odreda PJP bili u gradu Suvoj Reci/Suharekë i u selima opštine Suva Reka/Suharekë, neprekidno ne samo od 16.03.1999. godine, nego od avgusta 1998. godine.

”Znači, naš je zadatak bio da [...] prođemo kroz Suvu Reku. Zašto da prođemo? Zato što je Suva reka grad pod kontrolom naših snaga bezbednosti. Na ulasku u Suvu Reku nalazio se punkt MUP-a i takođe na izlasku iz Suve Reke [...]. Znači, želim ponovo da apostrofiram, Suva Reka je bila pod našom kontrolom.”²⁶ Takođe, sam Radoslav Mitrović ne spori da mu je komandno mesto bilo u upravnoj zgradi preduzeća *Metohija vino*, na ulazu u grad Suva Reka/Suharekë iz pravca Prizrena.

7.2.U vezi sa tvrdnjom TRZ da „[...] samo u tom slučaju, ako je postojala vojna akcija prema OVK, okrivljeni Mitrović je mogao biti optužen u vezi sa planiranjem i sprovođenjem akcije i naređenjima koje je izdavao” FHP upućuje na član 142. stav 1. onda važećeg Krivičnog zakona SRJ, koji kaže da je ratni zločin učinio “ko kršeći pravila međunarodnog prava za vreme rata, oružanog sukoba ili okupacije naredi da se izvrši napad na civilno stanovništvo, naselje, pojedina civilna lica [...] koji je imao za posledicu smrt, tešku telesnu povredu [...] ili ko izvrši neko od navedenih dela”.

Za postojanje i komandne i lične odgovornosti, za svakog pa i za Mitrovića, nije neophodno da su ubistvo civila ili druge zabranjene i kažnjive radnje naređene ili izvršene “ako je postojala vojna akcija”, kako to smatra TRZ. Većina ratnih zločina protiv civila na Kosovu je i izvršena u vremenu i na teritoriji kada nije bilo vojne akcije protiv OVK, kao druge ratujuće strane. Ako su ubistva ili drugi zločini protiv civila počinjeni kršenjem pravila međunarodnog prava za vreme rata ili oružanog sukoba ili okupacije, postojanje ili nepostojanje vojne akcije, samo po sebi, nije zakonski uslov za postojanje ratnog zločina, niti učinioce ekshulpira krivične odgovornosti.

Zakonsku moć naređivanja i komandovanja podređenim, u punom opsegu, imaju svi komandanti pa i Mitrović, i to ne samo tokom vojne akcije.

Zločini u gradu Suva Reka/Suharekë počinjeni su mimo i nakon ranijih oružanih sukoba i potpunog progona OVK, na prostoru koji su snage VJ/MUP dugo vremena držale pod punom kontrolom i smatrale ga potpuno oslobođenim, a Mitrović je već duže vremena neprekidno boravio sa komandom 37. Odreda PJP na samo 80 metara od mesta u kojem je ubijeno 48 članova porodice Berisha, žena, beba, dece i devedesetogodišnjih starica.

Zajednički gotovo jednovremeni prolazak Mitrovićevih jedinica PJP i 5. Borbene grupe 549. Motorizovane brigade VJ koju je predvodio pukovnik SK, kroz Suvu Reku/Suharekë prema Orahovcu/Rahovec, nije vojna akcija. Niko, pa ni okrivljeni Mitrović, ne govore o borbenim dejstvima bilo koje vrste.

26 Predmet Suva Reka/Suharekë, Posl. Broj K.V.02/2006, transkript audio zapisa svedočenja zaštićenog svedoka SK, 6.03.2008.

Svi govore o "prolasku kroz Suvu Reku, prema Orahovcu". A kada bi to i bila vojna akcija o kojoj TRZ govori, ona ne isključuje komandnu niti ličnu odgovornost Mitrovića, za ubistva i druge zločine koje je naredio i/ili je sudelovao u njihovom izvršenju. U protivnom, zločini počinjeni nad civilima tokom vojnih akcija bili bi nekažnjivi, odnosno dopušteni.

8. U vezi sa navodima FHP-a da je iz više izvora primio informaciju da je tužilac Stanković „sredio“ da se okrivljenima u predmetu 37. *Odred PJP* ukine pritvor i da je za to od okrivljenog Mitrovića primio veliki novac²⁷, TRZ navodi da tužilac Dragoljub Stanković „nije imao nikakvog udela prilikom davanja saglasnosti za ukidanje pritvora, već da je takvu odluku doneo postupajući tužilac Nebojša Marković uz znanje i saglasnost Vladimira Vukčevića, Tužioca za ratne zločine, pa nijedna odluka u vezi sa ukidanjem pritvora nije doneta na osnovu bilo kakvog uticaja sa strane, već iz profesionalnih razloga i niko u vezi sa tim nije mogao da primi pare, pogotovu ne Dragoljub Stanković.“

Tužilac Nebojša Marković je postao „postupajući“ tužilac u predmetu 37. *Odred PJP* nakon puštanja iz pritvora osumnjičenih pripadnika PJP, u junu 2010. godine. U ispitivanju svedoka i osumnjičenih, uključujući i 5.06.2009. godine²⁸, učestvovao je tužilac Dragoljub Stanković. On je u julu 2011. godine, prilikom saslušanja nekih svedoka u Peći/Pejë na Kosovu, punomoćniku oštećenih u predmetu *Čuška/Qushk*, advokatu Mustafi Radoniqi rekao da je okrivljene u predmetu 37. *Odred PJP* pustio iz pritvora po naredbi tužioca za ratne zločine Vladimira Vukčevića, a da je njemu to naredio neko iz vrha države²⁹.

9.. Osim TRZ, koje želi da spreči kritiku rada pravosudnih organa, represivne izmene Krivičnog zakonika³⁰ i Zakona o parničnom postupku Republike Srbije³¹ takođe doprinose ugrožavanju kritičke

14

27 Poverljiv Izveštaj o nezakonitostima u procesuiranju ratnih zločina u Srbiji, FHP je uputio TRZ 15.11.2010. Prošireni izveštaj objavio je 16.09.2011.

28 Dana 5.06.2009. ispitivanju zaštićenog svedoka je prisustvovala Nataša Kandić, kao punomoćnik oštećenih. Postupajući tužilac je bio Dragoljub Stanković.

29 Mustafa Radoniqi, punomoćnik oštećenih u predmetu Čuška/Qushk, u toku pred sudskim većem Odeljenja za ratne zločine Višeg suda u Beogradu.

30 Krivični zakonik Republike Srbije, član 336a: Nedozvoljeno javno komentarisanje sudskih postupaka: "Ko za vreme trajanja postupka pred sudom, a pre donošenja pravosnažne sudske odluke, u nameri da povredi pretpostavku nevinosti ili nezavisnosti suda, daje javne izjave u sredstvima javnog informisanja, kazniće se zatvorom do šest meseci i novčanom kaznom."

31 Koalicija za pristup pravdi, saopštenje, 23.12.2011:

„Ograničavanje dostignutog nivoa ljudskih prava i sloboda novim zakonima je očigledno i postaje nepodnošljivo kad je u pitanju pravo na pristup pravdi.

Država, a naročito Narodna skupština Republike Srbije, donošenjem Zakona o parničnom postupku, Zakonika o krivičnom postupku i Krivičnog zakonika, ograničava pristup pravdi pojedincima, organizacijama, nezavisnim telima, asocijacijama i medijima.

Ovi zakoni prete represijom slobodnom mišljenju, kritičkoj reči i slobodnom delovanju.

Zato zahtevamo da se:

Ukinu članovi 499 i 500 Zakona o parničnom postupku, zato što onima koji iznose kritičke stavove o javnim stvarima nalažu da čute ili da plate visoke naknade.

Ukine član 50 stav 1 tačka 3 Zakonika o krivičnom postupku, zato što uspostavlja advokatski monopol u zastupanju interesa žrtava krivičnih dela i ukida njihovo pravo da sebi izaberu zastupnika koji nije advokat.

Ukine član 336a i preinači član 336b Zakona o izmenama i dopunama Krivičnog zakonika, tako da se pravo na slobodno kritičko mišljenje i iznošenje stavova ni pod kojim uslovima ne mogu smatrati krivičnim delom“.

reči i slobode izražavanja u vezi sa procesuiranjem ratnih zločina.

10. Povodom objavljivanja dokumenta *Dosije Diković Ljubiše*³², koji je FHP objavio 24.01.2012. godine, TRZ je nakon 24 časa reagovalo saopštenjem, u kojem su izneli da su izvršili sve provere i “da ne postoji bilo kakav osnov za sumnju za krivičnu odgovornost načelnika Generalštaba Vojske Republike Srbije za ratne zločine”. TRZ je ocenio da je dokument FHP-a pokušaj diskvalifikacije institucije načelnika Generalštaba Vojske Srbije.

---

32 General Diković je podneo privatnu krivičnu tužbu protiv Nataše Kandić 17.03.2012. Ministar odbrane Republike Srbije optužio je FHP da dokument FHP-a predstavlja napad na državne institucije.

